

Wat is een positief, veilig en rijk leerklimaat voor luisteren (kleuter en lager)

1. Zorg dat elk kind zich thuis voelt

- Respecteer de stille periode bij kinderen. Weet dat ze veel taal 'opslorpen'. Forceer het spreken niet. (A)
- Stap regelmatig eens af van voorbereide onderwerpen door in te spelen op wat kleuters/leerlingen zelf aandragen. Vertel zelf regelmatig eens iets naast de lesinhoud of iets leuks. (A)
- Diversiteit een plaats geven in het onderwijsproces zorgt voor een veiligere leeromgeving waarin motivatie, spreekdurf en luisterdrang groot zijn. (A)
- Veel context en visuele ondersteuning geven, ervaringen laten opdoen in de nieuw te ontdekken wereld van een verhaal, een duidelijk luisterdoel geven... Dit zijn betere manieren om een prentenboek toegankelijk te maken dan het op voorhand verklaren van moeilijke woorden. (A)
- Geef kinderen die het nodig hebben, meer tijd om een luisteropdracht voor te bereiden. (A)
- Roep ervaringen van kinderen op, laat hen nieuwe ervaringen opdoen door indien nodig voorbereidingsactiviteiten te doen. (A)

2. Benader elk kind vanuit groeimogelijkheden

- Fouten worden niet afgestraft. Fouten dienen als leermomenten waarop je feedback geeft. (A)
- Ga in op het onbegrip van leerlingen als ze naar een tekst/prentenboek luisteren. Maak van het onbegrip een leermoment. (A)
- Zorg voor veel positieve bevestiging. (A)

3. Voorzie een rijk aanbod op vlak van taal, luistermateriaal, werkvormen, ...

- Voor anderstalige leerlingen is het van belang dat je als leerkracht, vaak als enige Nederlandstalige, zelf heel veel aan het woord bent en een kwaliteitsvol taalaanbod brengt. (NA, een kwaliteitsvol aanbod van de leerkracht is weliswaar belangrijk, maar je moet er ook over waken dat er voldoende interactiekansen tussen de kinderen onderling zijn.)
- Zorg voor een rijk aanbod. Laat kinderen in de lagere school verschillende luistertaken uitvoeren: luisteren naar verhalen, instructies, informatieve teksten, ... Zorg dat elke tekstsoort in elk leerjaar aanbod komt. Werk hier ook al aan in de kleuterklas. (A)
- Gebruik zoveel mogelijk dezelfde woorden die kleuters/leerlingen al kennen. (NA)
- Benut de dagelijkse routines en rituelen (kleuter) en overgangsmomenten (lager: drank- en opruimmomenten) om gesprekjes aan te knopen met kleuters/leerlingen. (A)
- Je moet zelf het onderwerp van gesprek bepalen zodat je zeker weet dat het een rijk gesprek wordt. (NA)
- Het is belangrijk om met iedere kleuter/leerling op dezelfde manier te spreken. Je moet dezelfde zinsbouw en woordenschat gebruiken. (NA)
- Voor onze kleuters/leerlingen is het belangrijk om zoveel mogelijk korte en eenvoudige zinnen te gebruiken. (NA)
- Leer kinderen een goede luisterhouding aan (eventueel ondersteund met tekeningen): Stil en rechtop zitten, armen gekruist, vinger opsteken, ...) (A als het over motoriek gaat. Focus er niet te veel op.)
- Taalzwakkere kinderen help je niet vooruit met een eenvoudig taalaanbod, met veel letterlijke herhaling, met korte zinnen, met het vertalen van verhaaltaal naar spreektaal. Zo leren ze weinig nieuws bij. (A)
- Het is belangrijk in alle fases van het voorlezen aandacht te besteden aan woordenschat: op voorhand verklaren van moeilijke woorden, tijdens het voorlezen focussen op woorden die kinderen niet begrijpen, het begrip van woorden uitvoerig toetsen in de nabespreking. (NA, het zal afhangen van het voorleesverhaal hoeveel nadruk je op woordenschat legt en hoe je de verwerkingsactiviteiten uitbouwt.)

Stellingen luisteren

- Het verkennen van de wereld via allerlei concrete acties en ervaringen zorgt automatisch voor de uitbreiding van woordenschat. (NA)
- Je kunt taalzwakkere kinderen helpen om moeilijkere prentenboeken te verwerken door heel interactief voor te lezen en veel aandacht te besteden aan leesplezier en motivatie. (A)
- Voorlezen moet in de kleuterklas en de lagere school gebeuren. (A)
- Specifiek voor kleuters:
Herhaald voorlezen van eenzelfde prentenboek is veel leerrijker voor kinderen dan een snelle afwisseling van nieuwe prentenboeken. (A)
- Specifiek voor kleuters:
Met taalzwakke kleuters moet je een verhaal voorbereiden. Anders haken ze per definitie af tijdens het voorlezen. (NA, afhankelijk van het verhaal kan je onbegrip ook tijdens het verhaal opvangen.)
- Specifiek voor kleuters:
Het is belangrijk om minimaal twee weken rond een zelfde thema en verhaal te werken, enkel zo verwerven de kleuters de woordenschat uit het verhaal. (A)
- Specifiek voor kleuters:
Voorlezen aan een kleine groep kleuters werkt veel beter dan voorlezen aan een grote groep kleuters. (A)
- Specifiek voor kleuters:
Je moet een voorleesverhaal inbedden in een thema. Zo 'leeft' een voorleesverhaal in een thema dat uitgewerkt wordt in de klas en krijgen de kleuters de hele dag door de kans om gesprekjes te voeren die verband houden met het thema. (A)
- Het is belangrijk om er de hele dag door voor te zorgen dat je zelf een rijk taalaanbod doet. (A)
- Kringgesprekken waarbij je een kwaliteitsvolle vraagstelling gebruikt en waakt over spreekansen, zijn beter voor het bevorderen van mondelinge vaardigheden dan interactie tussen kleuters/leerlingen onderling (zonder kwaliteitsbewaking van de leerkracht). (NA)
- Het is interessant om met meerdere kleuterklassen rond hetzelfde verhaal te werken of met meerdere klassen rond hetzelfde thema te werken (lager onderwijs). Zo kan er

Stellingen luisteren

klasdoorbrekend gewerkt worden en kan er optimaal gebruik gemaakt worden van de effecten van heterogene groepen. (A)

- Als leerkracht meespelen in de hoeken is een must. (A)
- Bij klassikaal werken is het gemakkelijker om het leerproces van de leerlingen te sturen dan bij groepswork. (NA)

4. Werk met alle kleuters/leerlingen aan alle doelen van luistervaardigheid

- Zorg dat je evenveel met taalzwakke als taalsterke kinderen praat. (NA, taalzwakke kinderen hebben in verhouding meer aandacht van jou nodig. Verlies de taalsterke kinderen echter niet uit het oog.)
- Specifiek voor kleuters:
Werken aan een sterke mondelinge taalvaardigheid is belangrijk voor de ontwikkeling van ontluikende geletterdheid: kinderen hebben anderen nodig om mee van gedachten te wisselen en hun ideeën over verhalen en geschreven boodschappen aan te toetsen. (A)
- Pas je vraagstelling aan aan de leerlingen. Stel taalzwakkere leerlingen meer gesloten vragen; taalsterkere leerlingen meer redeneervragen. (NA)
- Je moet als leerkracht meer in interactie treden met taalzwakkere kleuters dan met taalsterkere kleuters. Taalzwakkere kleuters hebben je feedback nodig om hun mondelinge vaardigheden uit te breiden. (A)

5. Ga bewust om met taal in alle vakken en activiteiten

- Een LO-leerkracht kan niet aan luistervaardigheid werken. (NA)
- Zelf kan je alleen aan de luistervaardigheid van de kinderen werken in je eigen klas. (NA)
- Om de ontwikkelingsdoelen voor alle leergebieden van het kleuteronderwijs/de ET voor het lager onderwijs te bereiken is het belangrijk om ook buiten de taalactiviteiten heel veel spreek- en luisterkansen te voorzien. (A)
- Las vaak korte overlegmomenten tussen leerlingen in tijdens klassikale lessen. (A)

6. Ga positief om met taalheterogeniteit

Stellingen luisteren

- Het heeft geen zin om voorleesverhalen te voorzien in de eigen taal van kinderen. Dan kan niemand controleren of ze ook effectief begrijpen waar ze naar luisteren. (NA)
- Kinderen met een thuistaal die niet het Nederlands is, mogen ook luisteren naar verhalen in hun eigen taal. (A)
- Kinderen met een thuistaal die niet het Nederlands is, mogen elkaar indien nodig uitleg geven in hun eigen taal. (A)

De meeste uitspraken zijn ontleend aan:

BEGINSITUATIE-ANALYSE-INSTRUMENT. MONDELINGE VAARDIGHEDEN –LAGER ONDERWIJS

Ontwikkeld door Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO). Met de steun van Voorrangbeleid Brussel vzw (VBB)

BEGINSITUATIE-ANALYSE-INSTRUMENT. MONDELINGE VAARDIGHEDEN – KLEUTERONDERWIJS

Ontwikkeld door Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO). Met de steun van Voorrangbeleid Brussel vzw (VBB)